

ТАРАС ШЕВЧЕНКО В МИСТЕЦТВІ НАРОДУ

Особа Тараса Григоровича Шевченка — великого поета й художника, мислителя і борця за щастя народу — ще за його життя була надзвичайно популярною серед найширших мас населення, прогресивної інтелігенції. Творчість і образ автора «Кобзаря» привертала увагу народних митців і передових професіональних художників.

Мистецька шевченкіана складається з творів фольклору, літератури, музики, живопису, скульптури, графіки та ін. У цій статті мова про відтворення в різних жанрах народного і в декоративних формах академічного мистецтва образу Тараса Шевченка, літературних героїв та мотивів його творів. Праці такого характеру посідають одне з почесних місць в українській мистецькій скарбниці.

Після смерті поета з'явилися різні форми вшанування його пам'яті, особливо в ювілейні дати. Всупереч царській забороні у ті роки було виконано чимало різних мистецьких творів, споруджено зусиллями населення та народних умільців різноманітні пам'ятники і пам'ятні знаки. Так, наприкінці 1880-х у селі Тюдів Івано-Франківської області, скажімо, було встановлено пам'ятник-колонну. 1913 року жителі села Надіїв цієї ж області спорудили скелю-обеліск, на якій викарбували слова «Заповіту». У селі Лисиничі на Львівщині за два роки до того було зведено п'ятиметрову пірамідальну скелю, на якій способом фотокераміки виконано портрет Кобзаря і напис: «Тарасові Шевченкові в пам'ять 50-літ. роковини смерті». На 100-річчя з дня народження поета, всупереч забороні з боку офіційних властей, цікавий монумент встановлено у селі Завадів на Львівщині — висічену з каменя місцевим народним умільцем величну постать Кобзаря. Для населених пунктів, де пам'ятники зводилися на кошти жителів, львівська майстерня «Достава» відливала бронзові постаті Т. Шевченка. Найчастіше встановлювалися пам'ятники-погруддя, які виготовляла спеціальна художньо-скульптурна майстерня в Києві. Але найбільше їх створювали народні майстри. Кілька бюстів виконав самодіяльний скульптор М. Юсипчук. 1914 року погруддя його роботи було встановлено в с. Шешорі Івано-Франківської області.

Ряд значних творів народні майстри і професіональні художники виконали в радянські часи. 1922 року в с. Леськи на Черкащині відкрили гранітний монумент Кобзареві роботи скульптора-аматора А. Панасенка. Наступного року на могилі Тараса Шевченка в Каневі замість хреста було встановлено бюст роботи самодіяльного скульптора К. Терещенка. Він же в 1920—1930-і створив скульптурні композиції для пам'ятників у м. Шполі, селах Моринці і Кирилівка (тепер Шевченкове) Черкаської області та інших. Для міста Богдучова (Харківська область) 1924 р. виготовив скульптурний твір художник-аматор К. Булага-Грипич.

Чимало пам'ятників Т. Шевченкові створено народними митцями й пізніше, особливо в 1950—1960-і. За проектами В. Микитенка споруджено пам'ятник у селі Біленченківка на Полтавщині (1952), С. Коробка — в м. Терехівка Тернопільської області (1954), Я. Мацієвського — у м. Галич Івано-Франківської області (1954), Л. Ільченка — у селах Чернечий Яр і Диканька на Полтавщині (1953, 1955), І. Лучинського — в с. Чижиків на Львівщині (1958), Т. Малинки — у м. Яготин на Київщині (1959), Я. Красножона — в м. Суми, селах Шевченкове і Недригайлів Сумської області (1958—1962). У 1960-х на Харківщині скульптор-аматор С. Лісовий вирізав погруддя поета на стовбурі зламаного сосни.

Є чимало інших пам'ятників, створених народними умільцями, а також споруджених за проектами відомих професіональних художників.

Велика кількість творів, присвячених Кобзареві, виконана в різний час народними і професійними майстрами в різних видах і жанрах мистецтва. Найбільшу групу серед них становлять портретні зображення поета, зроблені на основі використання відомих фотографій Тараса Шевченка 1858 р. (в кожусі і смушевій

шапці) і 1860 р. (без головного убору) та намальованих за цими фотографіями живописних портретів роботи М. Крамського (1871), І. Рєпіна (1888), Ф. Красицького (1906) й інших художників. Багато творів декоративного мистецтва, присвячених Т. Шевченкові, зберігається в Національному музеї українського народного декоративного мистецтва, Національному музеї Тараса Шевченка у Києві, Шевченківському національному заповіднику в Каневі та інших музейних закладах.

Значне місце образ Кобзаря займає в художній вишивці. Значна частина таких робіт була виготовлена до 125-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка (1939) та до республіканської виставки «Т. Г. Шевченко в народному образотворчому мистецтві» (1940). Серед цих виробів вирізняється високими художніми якостями портрет молодого Тараса Шевченка, виконаний за відомим автопортретом поета (1840) майстринею Ш. Тер-Ованесян з Харкова.

Оригінальні вишивані твори, присвячені Т. Шевченку, з'явилися у повоєнні роки. Цікавий портрет виконала гладдю К. Костиркіна (Київ, 1954). Сріблясто-коричневе погрудне зображення поета майстриня доповнила рослинним орнаментально трактованим мотивом, що складається з рожевих троянд та сіро-зеленого листя. Декоративно виразний погрудний портрет вишила болгарським хрестиком І. Литвинова (Київ, 1964). Подібний твір вишила і М. Григорчук, раму для якого виготовував її односецель, різьбяр Ю. Корпачук (с. Яворів Івано-Франківської області, 1964).

Декоративні панно, рушники, які становлять собою орнаментальні квіткові композиції із силуетним, декоративно трактованим зображенням поета або з цифрами дат чи словами з літературних творів Шевченка, 1964 року виконали Г. Герасимович (Косів), Н. Гречанівська, Е. Талашенко (Київ), А. Портянко (Черкаси) та ін. Серед вишиваних робіт — обкладинки для книг, ювілейні папки-адреси, закладки тощо, майстерно виконані М. Федорчук-Ткачовою (Львів).

Чимало декоративних творів на шевченківську тему створено засобами художнього ткацтва. Найзначнішими з них є портрет Кобзаря, виконаний майстринею М. Вовк (Київ, 1948). До 100-річчя з дня смерті Т. Шевченка за проектом київського художника С. Нечипоренка кралецькі ткалі виконали тематичне панно «Думи мої, думи...» (1961) та «Наша пісня, наша дума» (1964). Свої роботи присвятили цій даті також М. Неліпа, В. Чайка, Т. Пильщикова та інші.

Помітний внесок в образотворчу Шевченкіану зробили ткалі, зокрема лауреати Національної премії України ім. Тараса Шевченка Ганна Василячук з Івано-Франківщини і Ганна Верес з Київщини. У 1960-і вони виткали серії декоративних рушників-пісень, композиції яких навіяні мотивами віршів улюбленого поета. Художньо виразні, ткані технікою перебору, рушники в ювілейні роки створили П. Бережна (Чернігівщина), І. Дудар (Сумщина). На Київській хустковій фабриці вояніні ювілейні хустки-сувеніри виготовили А. Вигеріна («Тополя»), П. Вовченко («Катерина»); на Дарницькому шовковому комбінаті атласні сувенирні хустки виткано за проектами художників Н. Грибань («І мене в сім'ї великій...»), М. Жилиної («Кобзар»), Р. Пашкевич («Кобзар») та ін.

Заслужують на увагу і художньо-декоративні твори майстрів килимарського мистецтва. Серед них килими-портрети, орнаментально-тематичні та сюжетно-тематичні сувенирні килимові вироби тощо.

1939 року решетилівські майстри виготовили килимовий портрет Шевченка в орнаментальному обрамленні, що складається з характерних для народного мистецтва Полтавщини квіткових мотивів. Того ж року дитярівські килимарниці (Чернігівська область) виткали килим-портрет поета за ескізом двох авторів — відомої української народної художниці П. Власенко, яка створила виразне квіткове обрамлення, та художниці П. Коротич, що виконала зображення Шевченка і підписалася на килимі літерами «П. К.». Близькі до них і орнаментальні килими, виконані в кращих народних традиціях і доповнені декоративно трактованим силуетним зображенням поета й пам'ятними датами та словами, які виражають головну ідею композиції. Твори такого характеру в 1960-і виткали Н. Бабенко з Полтавщини (1961), В. Карась зі Львівщини (1964), М. Походенко з Києва (1971).

Створено значні, з погляду ідейно-художнього змісту, зразки сюжетно-тематичних килимів зі складною композиційною побудовою. За картоном О. Кодієва, скажімо, 1941 р. майстрині Т. Іваницька і А. Демешко виткали килим під назвою «Т. Г. Шевченко на Україні 1859 р.». На ньому бачимо групу селян, що зійшлися послухати кобзаря. У центрі, поряд з кобзарем — Тарас Шевченко. Композиція пройнята настроєм невеселого співу-розповіді народного барда. Такого ефекту досягнуто спокійно-рівноваженим

ритмом зображення та приглушеним коричнево-сірим колоритом. Твір є типовим зразком сюжетно-тематичного українського килима 1930-х. Він, як і інші тогочасні вироби, нагадує живописне полотно з орнаментальним обрамленням.

На межі 1950–1960-х у радянському декоративному мистецтві сталися зміни. Митці стали звертатися до народних традицій, прагнули якомога повніше виявити і використати декоративні властивості матеріалу. Принципово змінився підхід до вирішення сюжетно-тематичних творів, зокрема килимів. Показовим щодо цього є тематичний килим «Т. Г. Шевченко» живописно-композиційний проект якого 1960 р. створили Іван і Марія Литовченки. У центрі килима по-новому трактований погрудний портрет поета. Ліворуч від нього — пригнічена долею дівчина, що символізує уярмлену колись Україну. На правій частині килима декоративно зображено дівчину з квіткою в руках, яка разом з розміщеними навколо неї умовно-образними сюжетними малюнками, за задумом авторів, уособлює Україну радянську. Цей новаторський, створений за законами декоративного мистецтва твір став етапним у розвитку сюжетно-тематичного килима в республіці.

Оригінальний килим, що має назву «І мене в сім'ї великій», 1964 р. виконали дитярівські майстри за картоном Степана Кириченка і Надії Клейн. Твір образно розповідає про те, що ім'я українського поета-патріота, борця-інтернаціоналіста шанується всіма народами. Поданий на пурпуровому тлі портрет обрамлений широкою каймою, яка складається з квітів та ритмічно закомпонованих поміж ними п'ятнадцяти дівочих постатей у національних строях, що символізують п'ятнадцять республік Радянського Союзу.

Є чимало сюжетно-тематичних килимів, створених за мотивами літературних творів Кобзаря. 1939 року студенти Крелевецького художнього технікуму створили декоративно виразний килим «Причинна». А до ювілею в 1964 р. підготували по-новаторському вирішені сюжетно-тематичні килими Л. Ганжа («Мені тринадцятий минало»), З. Давиденко («Реве та стогне Дніпр широкий», «Тополя»), В. Нікуліна («Лілея», «Неначе сонце засіяло»), Л. Фащенко («На панщині пшеницю жала»), О. Сідак («Верба Тараса») та ін.

Вагомий внесок у мистецьку шевченкіану зробили майстри художньої обробки дерева. Найдавніші скульптурні зображення поета в дереві зустрічаються у вигляді завершення грифа старих бандур. Такі оригінальні народні інструменти зберігаються у київському і канівському музеях поета.

Протягом довгого творчого життя працював над образом Тараса Шевченка відомий український народний художник-різьбяр Петро Верна з Київщини. Його перші скульптурні композиції з дерева датуються початком ХХ століття, а останні 1950-ми. У творчому доробку митця — погрудні портрети, виконані у різні роки. Є також статуетки, що зображують Кобзаря на повен зріст («Кобзар», 1912; «Т. Г. Шевченко», 1941, «Мені тринадцятий минало», 1954). Виконав П. Верна також кілька рельєфних робіт у вигляді настінних декоративних тарелів і пластів із зображенням Т. Шевченка (пласт «Мені тринадцятий минало», таріль «Поховайте та вставайте», 1939). Близько двадцяти творів П. Верни зберігається в київських музеях Тараса Шевченка і народного декоративного мистецтва.

Своєрідні зображення в дереві створив народний різьбяр В. Дорош з Вінниччини («Молодий Тарас Шевченко у К. П. Брюллова», 1960; бюст «Т. Г. Шевченко», 1963; настільна скульптура «Сіяч», 1964). Найоригінальніша з названих робіт — остання. Поета представлено в образі селянина-сіяча — у полотняній сорочці, шароварах, зі збіжжям у мішку через плече. Рішуче і впевнено сіє він зерна правдивих дум у людські серця — такий символічний зміст твору. Скульптурні статуетки з дерева виконали різьбярі А. Суходольський, Р. Захаров, С. Кіщак, В. Рафарторович та інші.

На шевченківську тематику створено багато рельєфних творів в дереві. Найцікавіші з них виконав відомий український народний майстер Яків Усик з Полтавщини — автор багатьох рельєфних, майстерно вирізьблених портретів видатних діячів культури українського, російського та інших народів. Зокрема вирізняються такі його твори, як рельєфний портрет Т. Шевченка (1943), барельєфні композиції «Тарас Шевченко в с. Маринському» (1952) і «Т. Г. Шевченко слухає кобзаря Остапа Вересая» (1956).

Декоративні барельєфні зображення поета вирізьбив з дерева П. Морщ (Київ). Ряд цікавих творів присвятив Т. Шевченкові відомий різьбяр М. Коленов (Харків), який виготовив серію декоративних тарелів за мотивами «Заповіту» (1963), барельєф «Т. Г. Шевченко» (1961), рельєфну композицію «Т. Г. Шевченко з селянами слухає кобзаря» (1964).

Інтернаціоналістським духом позначені твори, присвячені Т. Шевченкові як поборників друзи між народами. Львівський різьбяр В. Одрехівський 1954 р. створив барельєфну композицію, що зображує Та-

раса Шевченка, Михайла Щепкіна і Айру Олдріджа. На прямокутній дерев'яній пластині автор високим рельєфом вирізбив, по горизонталі, три портрети, виділивши кожен з них орнаментальним виступаючим обідком та об'єднав прямокутну рамою-виступом по краях пласта. Так досягнуто глибокої за змістом, композиційної побудовою та декором художньої виразності твору.

Окрему групу становлять твори, виконані в техніці плоского різьблення, часто доповненого інкрустацією. Неперевершеними майстрами такої художньої обробки дерева є гуцульські майстри. Високими мистецькими якостями позначені виконані ними декоративні тарілі, обкладинки для книг, папки-адреси, скриньки тощо, доповнені силуетним зображенням Т. Шевченка, меморіальними датами та написами. У техніці чистого різьблення у 1960-і декоративні речі виготовили майстри з Косова І. Балагурак, Д. Гавриш, В. Гуз, О. Іщенко, М. Федірко. Різьблені й декоровані інкрустацією ювілейні твори виконали майстри-гуцули М. Гrepиняк, М. Кабин, І. Савченко, М. Тимків та ін. Технікою різьблення на тонованому дереві створили оригінальні роботи М. Бумба («Портрет Т. Г. Шевченка», «Хата батьків Т. Г. Шевченка», 1948), І. Станько (ювілейна скринька, 1959), О. Язловський («Тарасові шляхи», 1964) та інші.

Чимало портретів Тараса Шевченка виконано засобами випалювання. Досить своєрідні серед них роботи О. Грицей з Івано-Франківщини, С. Мaстратова з Львівщини, І. Щиглюка з Київщини. Набуло поширення також виготовлення художніх творів засобами інтарсії. В цій техніці оригінальні портрети Кобзаря створили О. Героев, Л. Зушич, В. Тонюк.

Серед зображень поета, виконаних засобами художньої обробки дерева у поєднанні з інкрустацією, окреме місце посідають роботи, створені О. Саенком. Цей майстер бездоганно володіє технікою інкрустації по дереву соломою на інтенсивно тонованій поверхні. У такий спосіб він створив декоративний погрудний «Портрет Т. Г. Шевченка» (1957), композицію «Рева та стогне Дніпр широкий» (1966), «Тарас Шевченко на Україні» (1969).

Велику кількість творів виконали різьб'ярі в різних техніках за літературними мотивами, пов'язаними з іменем поета. Найкращими серед них є скульптурні композиції відомих львівських художників М. та Ю. Амбицьких («Гайдаки», 1961; «Було колись в Україні», 1964), І. Одрехівського («Катерина», 1964), А. Сухорського («Наймичка», 1960, «Ой три шляхи широкі», 1964), А. Фігеля («Сова», 1961), різьбляра О. Язловського з Луганщини («Перебендя», 1960), І. Бинча з Тернопільщини («Єретик», 1964), І. Барни із Закарпаття («І на оновленій землі», 1964) та багато інших.

Шевченківській тематиці присвятили роботи майстри декоративного малювання. Ще в дорадянські часи народні умільці створювали живописні композиції на зразок народних картин. Зазвичай їх малювали олійними фарбами, як правило, на дерев'яній дошці. Одна з таких робіт зберігається в Національному музеї Тараса Шевченка. Живописний портрет поета оздоблено широкою рамою, на якій намальовано характерні українські краєвиди та сцени за мотивами творів Кобзаря.

Пам'яті поета присвятила серію декоративних картин відома українська народна художниця, лауреат Національної премії України ім. Тараса Шевченка Марія Приймаченко. Значну увагу шевченківській тематиці приділяють майстри петриківського розпису — створюють переважно мальовничі декоративні панно з силуетом Кобзаря та написами, пов'язаними з його іменем, а також композиції за мотивами творів Тараса. Мальовничі композиції такого характеру створили майстри-петриківці Поліна Глуценко, Віра Павленко, Галина Павленко, Марфа Тимченко, проживаючи і працюючи протягом багатьох років у Києві, а також мешканці Петриківки — В. Завгородній, Г. Ісаєва, В. Соколенко, М. Шишацька та інші. Зображення Шевченка та композиції на теми його творів виконуються і в техніці підлакового розпису — на дерев'яних точених та пресових тарілях, плакатах, скриньках тощо. Такі речі виготовили, наприклад, В. Немкович, І. Скицюк з Києва, Ф. Панко з Дніпропетровщини та ін.

Шевченківська тематика розробляється і в мозаїчному декоративному живопису. Свого часу окрасою Музею Тараса Шевченка в Києві були декоративно-монументальні мозаїчні композиції «Дума», «Пісня» та «Нічого кращого немає, як тая мати молодая», виконані в 1960-х київськими художниками С. Кириченком і Н. Клейн.

Здавна приваблює шевченківська тематика майстрів керамічного мистецтва. З гончарних виробів найчастіше зустрічаються декоративні тематичні миски, тарілі, вази, статуетки тощо. В музейних колекціях є чимало таких речей, у тому числі виконаних ще в дорадянський час, автори яких у більшості випадків лишилися

невідомими. Тільки про окремих з них є певні відомості. Так, 1900 р. дослідники народних промислів Полтавщини зафіксували, що опішнянський майстер Ф. Червенко створював бюсти Т. Шевченка. В іншому дже-рталі є згадка про відправку Ф. Червенком бюста поета в Петербург на кустарно-промисловою виставку.

Керамічні погруддя Кобзаря на згадану виставку послала також гончарна майстерня з с. Постав-Муки Полтавської області. Про виготовлення на Полтавщині в дорадянський час скульптурних зображень Шевченка свідчить і «Каталог изделий, вырабатываемых кустарями Полтавской губернии и в земских учебных мастерских и продаваемых через земский склад» (СПб., 1912). У названому виданні надруковано репродукцію погруддя поета.

У Миргородському краєзнавчому музеї зберігається статуетка бандуриста у вишиваній сорочці, шаро-вах та чоботях з кобзою в руках, створена в 1930-і. У ній вгадуються риси образу Т. Шевченка. Як відомо, в такому вбранні зображували поета і в інших видах мистецтва. Керамічні погруддя Кобзаря виготовили гончар С. Титов з Чернігівщини (1947), майстер мистецтва кераміки М. Денисенко з Київщини (1951), скульптор Я. Чайка зі Львова (1961) та ін.

Значний інтерес становлять керамічні скульптурні композиції на теми літературних творів Шевченка. Вони різні за манерою виконання. Особливо характерними, такими, що відповідають духові Шевченкових поезій, є скульптурні групи київських майстрів О. Залізняка («Сон», 1961), Л. Івківської («Садок вишне-вий коло хати», 1964), Г. Холощеві («Катерина», 1964), львівських художників М. Лев ханян («Сон», 1964), М. Кордіяки («Варнак», 1964), майстра кераміки з Косова В. Аронця («Мені тринадцятий мина-ло...», 1963) та інших.

Декоративні тарілі і вази з портретами поета та малюнками за мотивами його біографії і творчості вико-нали Васильківські художники М. Денисенко, В. і Н. Протор'єви; київські — О. Грудзинська, О. Гряду-нова, А. Холощев; львівські — Б. Горбалюк, І. Томчук, А. Чистогонова. В кераміці створюються і барельєфні композиції.

Майстри кераміки створили оригінальні фаянсові художні речі, присвячені Шевченку. Зображення на фаянсових виробках є одними з перших в українському декоративному мистецтві. Вони були виконані, наприклад, на сувенірних тарілках, що їх випускала в 1850–1860-х Києво-Межигірська фаянсова фабрика. На тарілках однієї форми, неглибокої, з широкими бортами, прикрашеними ліпним декором на зразок класичного стилю, крім Шевченка, зображували й інших діячів історії та культури.

Рельєфно-графічне портретне зображення розміщувалося в центрі тарілки і зазвичай покривалося кольоровою, найчастіше синьою або зеленою, а широкі з ліпним орнаментом борти — білою поливами. Іноді вся тарілка забарвлювалася одним тоном, переважно зеленим. Завдяки цьому відтиснута з одної форми фаянсова тарілка з портретом Тараса Шевченка має кілька варіантів кольорового вирішення. Різні її варіанти можна побачити у київських музеях.

Декоративні вироби із зображенням Кобзаря виконувались на Будянському фаянсовому заводі (те-пер Харківська область). Наприкінці ХІХ ст. там було створено серію пам'ятних мисок різних розмірів. На їх бортах розміщено по чотири картуші складної конфігурації, утворені округлими та ламаними лініями. На картушах кожної миски розміщено портрети Т. Шевченка, І. Котляревського, М. Гоголя, В. Короленка. Між портретами зображено сцени з сільського життя та сільські пейзажі. Композиції на кожній з мисок серії однотипні, але виконані в різних тональностях (рожевій, глухо-зеленій, синьо-сірій).

За радянського часу майстри фаянсу присвятили Т. Шевченкові декоративні тематичні тарілі, вази, панно, настінні пласти тощо. 1939 року було виконано великі фаянсові тарілі з портретом поета. Це тво-ри автора, що підписався ініціалами «В. К.», а також художників А. Романовського, Б. Сандомирської. Остання виготовила два кольорові варіанти тарілі з портретом Т. Шевченка в центрі та зображеннями В. Белінського, О. Добролюбова, М. Некрасова, М. Чернишевського на бортах і меморіальними датами, розміщеними між портретами. До ювілеїв 1961–1964 рр. фаянсові твори на шевченківську тематику ви-конали художники Б. Піаніда (таріль «Реве та стогне Дніпр широкий»), О. Рибіна (таріль з портретом Кобзаря), Р. Тимін (ваза «Хвалилися гайдамаки»), Г. Чернова (таріль «Катерина»), В. Рудий (панно «І на оновленій землі») та ін.

Багатий внесок до мистецької шевченкіани зробили майстри фарфору. В колекціях українських музе-їв зберігаються фарфорові скульптурні композиції невідомих авторів, як правило, дожовтневого періоду.

Рідкісна статуетка зберігається у Львівському державному історичному музеї. Виконана вона у вигляді пам'ятника і має назву «Думи мої...». На високому постаменті — постать замисленого поета, який спостерігає за діями своїх літературних героїв, розташованих обабіч нього. Припускають, що ця робота виконана на початку ХХ ст.

Оригінальні фарфорові скульптурні композиції створено до 125-річного ювілею Кобзаря, що проводився 1939 року. Деякі з них зберігаються в Національному музеї Тараса Шевченка. Наприклад, художньо виразні статуетки «Тарас-пастух» і «Шевченко-солдат» Д. Мойсеєнка, «Т. Шевченко у кріслі» художників Баранівського фарфорового заводу та ін. У повоєнний період створили оригінальні високохудожні фарфорові бюсти М. Вронський, М. Назаренко, О. Рапай; декоративні скульптурні композиції малої форми — О. Жникруп («Така її доля»), О. і Т. Крижанівські («Кобзар»), О. Молдаван («Там дівчина воду брала»), В. і М. Трегубови («Наймичка», «Нічого кращого немає»), В. Щербина («Назар Стодоля»).

Серед присвячених Т. Шевченкові порцелянових виробів є художньо досконалі декоративні таріли, вази, фігурні посудини, медальйони з зображенням поета. Кращі з них у довоєнні роки створили П. Іванченко, А. Надуличев, О. Сорокін, К. Цибулєвська, а в повоєнний період — І. Вицько, І. Гончаренко і Д. Ключвант, А. Діброва, В. Ковальчук, І. Ткаченко, В. Хоменко та ін. Окреме місце серед фарфорового доробку українських митців займають вази, створені на Київському експериментальному кераміко-художньому заводі в творчій співдружності майстрів петриківського розпису В. Павленко, Г. Павленко, М. Тимченко і художників С. Голембовської, Л. Митяєвої, О. Сорокіна та ін.

До мистецької Шевченкіани зробили певний внесок майстри художнього скла. За останнє десятиріччя у склі з'явилися оригінальні декоративні таріли, вази, бокали-кубки, декоровані переважно способом гранування, а також статуетки вільновидувного формування. Серед скляних виробів — кришталеві тематичні таріли П. Аверкова («Катерина»), І. Аполонова («Реве та стогне Дніпр широкий»), І. Зарицького («На оновленій землі»); вази Є. Мері («Ювілейна»), бокали-кубки Р. Шаха («Т. Г. Шевченкові»), статуетки М. Павловського («Катерина») і М. Тарнавського («Наймичка»).

Багато творів виготовлено українськими художниками на шевченківську тематику в інших матеріалах. У музеях республіки зберігаються виконані в метали, камені, гіпсі, оргсклі барельєфи, статуетки, медальйони, плакетки, значки тощо. Серед них відомі ювілейні медалі, виконані скульптором О. Олійником до 100-річчя з дня смерті та до 150-річчя з дня народження Кобзаря. Шевченківська тема є однією з улюблених і провідних в українському декоративному мистецтві. Тарас Шевченко близький і зрозумілий багатьом народам. Присвячені йому твори виконуються художниками різних країн.

У музеях України зберігаються художні твори, подаровані українському народові республіками колишнього Радянського Союзу, переважно з нагоди ювілеїв поета. У Національному музеї Тараса Шевченка, зокрема, знаходяться оригінальні твори, виконані в Росії (фарфорові вази з портретом Шевченка); ювілейний рушник білоруських народних майстрів; характерний килим з зображенням Кобзаря, витканий народними умільцями Азербайджанської РСР; декоративна арка з портретом поета, виконана майстрами Вірменської РСР; вишиваний портрет Шевченка з Узбецької РСР; художні вироби з Казахської РСР та ін. Зберігаються також присвячені Кобзареві вироби з країн колишньої соціалістичної співдружності, з Канади, США, Франції. Шевченківська тема стала інтернаціональною. Образ і творчість безсмертного Кобзаря хвилюють вітчизняних і багатьох художників та громадян світу.

Мистецька Шевченкіана — яскраве свідчення глибокої й незгасної любові народу до Кобзаря.